

СТАНОВИЩЕ на доц. д-р Боряна Ангелова-Игова

за

дисертационна работа за присъждане на научно-изследователска степен
доктор по направление 2.3 Философия

“Философия на устойчивите финанси“

на

Дженгижан Каптан

научен ръководител

Проф. д-р Александър Гънгов

Софийски Университет, „Св. Климент Охридски“

С оглед на настоящата световна икономическа криза тезата на Каптан е изключително актуална. Разглежда болезнени за съвременното ни теми като нестабилността на финансовата система, неосъществената зелена икономика и липсата на политическите решения в тази насока. Чрез критика на икономическата система, която Хегел, Маркс и Енгелс излагат в началото и средата на 19 век, Каптан показва провалените социални политики в Европа, които потвърждават неразрешените финансови проблеми и грешните политически решения от 19 век насам. Дисертацията има за цел да покаже как може да се постигне финансова стабилност чрез следване на икономическата философия.

Дисертационният труд е с обем 179 страници, разделен на 6 глави, въведение и библиография. Библиографията включва основните автори, съвременни анализи на проблема, нормативни документи, решения и стратегии на международни организации като ООН, Банката за международни развятие и др. Добро впечатление прави и цитирането на български автори. Цитирането на литературата е правилно.

Във въведението докторантът ясно проследява връзката между икономика и философия с оглед постигане на финансова стабилност и заявява желанието си да демонстрира възможността за финансова стабилност при капитализма.

В първа глава е описана методологията на изследването. Разясняват се основните термини и философски понятия като: диалектика, диалектика на Хегел и Маркс, диалектика на Хегел, марксистка диалектика, социална

онтология и социална епистемология и тяхното приложение за постигане на финансова стабилност.

Втората глава. „Устойчиви финанси: Дефиниция и исторически анализ“ е посветен на разбирането на финансовата стабилност, различните дефиниции и тяхната актуализация в различни исторически периоди. Етичният възглед е водещ. В тази глава се анализира по-сериозно значението на промените в климата, ефектът им върху икономиката и необходимостта от предприемане на мерки в тази посока. Отново имаме преплитане на примери, извлечени от марксистката икономическа философия и съвременни източници като документални филми на Netflix и BBC. Съпоставянето на тези източници е оригинално и коректно, като по този начин допринася за разбирането на проблема и по-точното му обговаряне.

Като начало на екологичното движение е посочен периодът след Втората световна война, като докторантът е изброил точно основните автори, които започват работа по този проблем. Той е обърнал внимание на предприетите по-късно мерки от отговорните институции, международните споразумения за споделена социална отговорност по отношение на отделянето на вредни емисии и неизпълнените планове.

В третата глава: „От финанси към устойчиви финанси“ , основният акцент е върху необходимостта от промяна на начина на мислене от финансов капитал към устойчивост. Това според Каптан може да се случи чрез промяна на икономическата система и по-специално чрез изместване на значението на твърдите горива. В тази глава той дефинира финанси и стабилно финансиране, кредитиране, имагинерен и реален капитал. Обръща внимание на необходимостта от преосмисляне на настоящата икономическа ситуация и артикулирането ѝ в нов контекст, в който на първо място е не ползата, а смисълът.

В четвърта глава, „Границите и неадекватност на капитализма по отношение на устойчивостта“ , Каптан обръща внимание на сблъсъка между капитализма и устойчивостта на икономическата система, особено във връзка с промяната на околната среда. Декларираната 2050 г. с нулеви въглеродни емисии не може да се случи, ако към проблема не се подходи епистемологично. Познаването на изменението на климата и последиците от него може да накара компании като ИКЕА да намалят печалбите си, за да бъдат по-щадящи околната среда. Каптан не изключва, че много от тези политики са за „зелено“ измиване на имидж. Във всеки случай Covid 19 и изменението на климата и природните бедствия правят предприемането на

мерки в тази посока неизбежно. Според докторанта трансформацията на глобалната политика и икономика в полза на екологичната стабилност е промяна в капиталистическата система. За да се постигне това, е важно да се вземат предвид двете крайности в това отношение – регулация и дерегулация от страна на държавите и световните организации. Тези текущи промени се анализират през марксистки перспективи и критика.

В пета глава „Как да постигнем по-добра устойчивост?“ Философският дискурс търси възможността за стабилна икономика чрез философски размисъл и прилагане на етични правила. Различни възможности за постигане на това се изследват чрез биопсихополитиката, биополитиката на Фуко и обръщане на по-сериозно внимание на класовото съзнание, неравенството, социалната феноменология. Отново имаме преплитане на различни философски концепти, за да стигнем до възможността за финансова стабилност, която според докторанта е възможна само в етична перспектива.

В шеста глава „Заклучителни бележки и бъдещи задачи“ се изваждат изводите, а именно:

Бизнес етиката и корпоративната отговорност са необходими за устойчиво развитие. Историческите факти разкриват, че ESG за първи път се появява частично като феномен в края на седемнадесети век, главно като призив за социална отговорност по отношение на инвестициите.

Капитализмът не би съществувал без печалба и растеж, въпреки че това също означава, че системата е непоправима и склонна към криза.

Растежът и рентабилността и разширената експлоатация, дължащи се на финансовизацията, далеч не предлагат зелена и устойчива планета. Напротив, това прави нашата планета уязвима да страда повече в ръцете на онези, които представляват най-алчната част от човечеството.

Устойчивостта на нашата планета е от съществено значение. Това изисква повторно интегриране на хората с природата, докато това интегриране отразява премахването на унищожаването на природата от хората като вид.

Всички разбираме важността на това, но за да съществува капиталът, трябва да има печалба. Такава е природата на капитализма. Според докторанта е необходимо да се обръща повече внимание на етиката и философията и да се прилагат на практика.

Дисертационният труд е оригинален, показва задълбочените познания на дипломанта в областта на философията и особено на философията на икономиката и отговаря на изискванията за придобиване на научна степен „доктор“. Дисертацията на Дженгижан Каптан е оригинална и новаторска, със сериозна научна стойност, така че давам положителната си оценка докторантът да получи научна образователна степен доктор.

София: 21.09 2023

Доц. Боряна Ангелова-Игова